

עין משפט נר מצוה

י א מיי פ"ב מהלכות נצרות הל' די טושע' דיי' ס' שיג סעיף ז':

יא ב' מיי' פ"ב מהלכות נצורים הל' די טושע' די ס' ש' סעיף י' וס' שג' סעיף י"ו:

שיטה מקובצת

א) הכי א"ר יוחנן אפי' מוס קל ועוד דהא תנן וכו' ואם יש מקצת סימנין א"ר יוחנן וכו'. ג"א ועוד א"ר יוחנן בבב מדרשא הא דהנן פב"ב (פ') רחל שילדה מין עז ואביה עז פטור מן הבכורה דאינו קדוש אם בכורה היא דהו"ל נדמה ואמר' לקמן אך בכור שני שיהיה דומה לאמו ואם יש בו מקצת סימנים שדומה לאמו ויחיב:
ב) ודיל' הגליין אבל בהמה שחתה גדולת וכו' ויפה אחת גדולה ואחת באדם וכו' מ"ט' הוי מומא גבי בכור בהמה כדמפרש פ' על אלו מומין ומשום שניו וכו' אלא לאו משום דהויל' שרוע אבל בשתיים גדולות שניו הוי מומא ודלא כרבי יוחנן דלעיל ודחי לעולם שני הוי מומא ומשום הכי פסלי' אחת קטנה ואחת גדולה אבל בשתיים גדולות ליכא שניו כדמסיק ואולי אי מחמת ברייתא וכו'. וכן ג"ל ומה שפירש רש"י והתוספות אל' הבתני עכ"פ:
ג) אב לדידן לא (אמר') [אפשר] בענין אחר עוד פרי"ת וכו' וכן פ"י בהוס' וחיובות דין קנין מרי הקונטרס ואב"א רב מרי וכו' קנין גמור כסף הוימה איך יטעו העולם בין קנין כסף למילתא בשלמא לבני' דרב מרי היה מקנה וכו' העובר ע"י פשיטת האם ושפיר מקניא כדאמר' משוך פרה לעוברת קנה דמיא דדקל לפירותיו וכ"ע לא ידעי לאקנויי קנין וכו' וסביר דמהני להקנות אונ' העובר קודם שיצור האימנות ואמת הוא ודלא קני (דלא הוי) [דחוי] כמכר פירות דקל עד שלא יבואו לעולם אבל דקל לפירותיו קננה אף קודם שיבא לעולם וכן נמי פרה לעוברת אף קודם עובר האימנות והשוא נחא שפיר שיש לטעות בזה ע"כ:
ד) ואדבריה לר' יוחנן וכו' כ' יוחנן פוסק רית' (ובחיובתא) [ובבין] דף מ"ז נמי פסיק משיכה בעובר כוכבים קתא:

רבינו גרשום

הכי קאמר רבי יוחנן אפי' מוס קל. כרב הונא דאמר אפי' אוננו של עובר כוכבים פטור ואף האי נמי אמור כי מדרשא דהנן רחל שילדה כ' פטור מן הבכורה דרביב או בכור עז עד שיהיה הוא ובכורו עז: ואם יש בו מקצת סימנין דומין לאמו חייבת בבכורה והוה חודוש דאמור בי מדרשא. דמום קבוע הוי האי נדמה אע"ג דיש בו מקצת סימן ונשחת על זה המום ופסיל למויוב: ואמר ליה רבי אלעזר בשלמא מום קל דאמר היינו חודש דקמיל דאמרנין אפי' אוננו: וכי תימא. האי משום הכי הוי מום ונשתנה בדבר שאין במינו קדוש בבכורה חזיר: וכתא. ברחל שילדה ונשתנה בדבר שבמינו קדוש בבכורה ואפי' הכי הוי מום והיינו חודשית: הא נמי תנינא. דהוי מום: לא. אי מהכא לא ליפי'

דהכא לא משום טעם דאישתני הוי מומא אלא משום דכי הוי עינו גדולה כשל עגל היינו מום גמור דהיינו שרוע. ואמרנין כל יתר כנטול זמיר או לאו דאמור בי מדרשא דשינוי הוי מום קבוע מהכא לא שמעינן מיניה דהא שרוע הוי: הכי נמי מסתברא. דהאי משום שרוע הוא ולא משום שינוי: דתנן מומים אלו. דקא חשיב התם: לא לעולם אימא לך. שינוי הוי מומא ומהכא שמעינן: ודקא קשיא לך. אי משום שינוי אפילו שתייהן גדולות נמי: התם. שתייהן גדולות או קטנות לא הוי מחמת שינוי אלא או מחמת ברייתא יתירא הוו תרווייהו גדולות או מחמת כחישותא הוו קטנות אבל הכא באחת גדולה ואחת קטנה

ג:

אב"א דאזי משום דהוה ד"ה שרוע. ושינוי לא הוי מומא ולא"ת אס' כן קשה טפי לר' יוחנן דאמר לעיל כיון דאישתני הוי מומא ^ט דהכא דייקנין שמהין גדולות הוי שינוי ולא חשיב מומא ויש לומר ההיא דלעיל שינוי חמור טפי משמהין גדולות או שמהין קטנות: **דקא מפקע** דהו מקדושתיהו.

מה שאין מזהרין עכשיו ואע"פ שנענש רב מרי פרי"ת רב מרי נענש לפי שהיה מקנה אוננו של עובר ואיכא הפקעה בגוף העובר אבל הקנאה בדם שריא ואע"ג דלית ספרים דגרסי' לאזנה לשון נקבה היינו משום דקאי אחיותא והכי נמי אסר לה בגימ'ועבודה ולא"ת לקמן פ"ט' (דף ג:). דפריך גבי מעשר בהמה ^ט ואינו נוהג בזמן הזה דלא לימי חלמהו כדפרישית י"ל התם כיון דאיכא חשש תקלה ויש להם לתקן בלא הפקעה מכהן שיעשה כרב יהודה לא רלו לתקן שיעשה לעולם כן ע"י הפקעה ומיור' אי עבד עבד אי נמי דימי רב מרי היו בקיאין להטיל מוס צככור קודם שיצא לעולם אסור לעשות ע"י הפקעה אבל אנו דלא בקיאין בכן מוטב להקנות לעובר כוכבים קודם שיצא לידי תקלה כדמשמע פ' בתרא (לקמן דף ג:). דאי לאו משום דאפשר כרב יהודה היה לנו לתקן להקנות לעובדי כוכבים ואנן דלא בקיאין הוי כלא אפשר ^ט (ופאפי' בזה דרב יהודה בפרק אין מערימין) דאסור מן הדין גזירה דלמא מפיק את ראשו קודם שיעיל בו מוס אי לאו משום דלא יהודה עדיפא להטיל בו מוס קודם שירא לעולם כי היה צריך להשהותו עד שיפול מוס מעצמו ונראה דבהקנאת און לחוד שרי דקי"ל כרב הונא מדקא' ר' יוחנן כותים ואמר אפי' מוס קל ורב מרי נמי דמקנה אזנייהו לא נענש אלא משום הפקעה ולקמן פ' בתרא (ג') (ס' פריך לקניניהו לכו לאודנייהו לעובד כוכבים ולכל היותר מומר ע"י הקנאה דבשר שעושה אותה טריפה או נבילה ולאדך לישנא מפרש שנענש רב מרי משום דידע לאקנויי וכ"ע לא ידעי'וסבדי רב מרי מילתא בעלמא הוא דעבד ואמי לידי תקלה יש לפרש נמי רב מרי שהיה בקי דררב יהודה לית ליה למיעבד בקנין דלמי' למיטעי' אבל לדידן לא ^ט אפשר צענין אחר עוד פרי"ת רב מרי ^ט שהיה מקנה און עובר לעובד כוכבים הוי דבר שלא צא לעולם אלא היה מקנה בהמה לאזני עובר כמו דקל לפירותיו וטעה אינש ואמר אוננו עובר היה מקנה כמו פירות דקל ואמי לידי תקלה אבל כי מקנה אוננו הבהמות שרי דלא אחי למיטעי' ולפי' הקונטרס לא יתכן לפרש כן שפירש רב מרי היה יודע להקנות קנין גמור ליטול מעות מן העובד כוכבים לעובד כוכבים לא קני אלא בכסף כדאמר לקמן פ"ב' (יג'). וסבדי מילתא בעלמא הוא דעבד ואינו נוטל דמים ומיור' לפי דבריו לא היה לו להזכיר ראיה [מלקמן] ^ז דלדבריה לר' יוחנן

דאמר דבר תורה מעות קונות דריש לה לקמן (דף יג'): מיד עמיתך בכסף הא לעובד כוכבים נמשכה וכרבי יוחנן [קי"ל]: **בהגנים וא"וים פטורי עצמן במק"ו**. ולא"ת בלא ק"ו מיפוק ליה מתוך קונטרקוס השר דמשני (לקמן ה') אותם ג' מאות צכורים היו ואין צכור מפקיע צכור משום

דדיו שיפקיע של עצמו ש"מ דשל עצמו מיהא מפקיע י"ל אי לאו ק"ו מזינו לשנויי אותן ג' מאות צכורות היו והוצרכו פדיון וכי תימא א"כ למניניהו צהדי שלשה ושצנים ומאתים העודפים מזי' למימר לא ^ט הומוק הכתוב למנות אלא דישאל לחודייהו:

א הכי אמר רבי יוחנן אפי' מום קל והדרתנן ^ט רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל פטורה מן הבכורה ואם יש בו מקצת סימנין חייב מום קבוע הוי לשחוט עליו בשלמא מום קל קא משמע לן כדרב הונא ולאפוקי מדרב חסדא ורבא אלא מום קבוע מאי קא משמע לן דכיון דאישתני הוה ליה מומא תנינא ^ט ופיו דומה כשל חזיר הרי זה מום וכי תימא התם נשתנה בדבר שאין במינו קדוש בבכורה הכא נשתנה בדבר שבמינו קדוש בבכורה הא נמי תנינא ^ט עינו אחת גדולה ואחת קטנה ותנא גדולה גדולה כשל עגל וקטנה קטנה כשל אווז בשלמא קטנה כשל אווז אין במינו קדוש בבכורה אלא גדולה כשל עגל יש במינו קדוש בבכורה אלא גדולה כשל עגל יש במינו קדוש בבכורה אלא לאו משום דאמרין כיון דאישתני הוה ליה מומא לא משום דהוה ליה שרוע הכי נמי מסתברא דתנן ^ט מומין אלו בין קבועין בין עוברין פוסלין יתר עליהן אדם עיניו שתייהן גדולות שתייהן קטנות גבי אדם הוא דכתיב ^י איש איש מורע אהרן דבעינן איש שוה בורעו של אהרן ^ט אבל בהמה שתייהן גדולות שתייהן קטנות נמי לא הוי מומא אחת גדולה ואחת קטנה מאי טעמא אי משום שינוי אפילו שתייהן גדולות שתייהן קטנות נמי אלא לאו משום דהוה ליה שרוע לא לעולם אימא לך משום שינוי ^ב (ט' שינוי הוי מומא ודקא קשיא לך אפילו שתייהן גדולות שתייהן קטנות התם אי מחמת ברייתא יתירא תרווייהו בעי למיברא אי מחמת כחישותא יתירא תרווייהו בעי מיכחש ההיא גיורתא דהו משרין לה אחי חיותא לפטומה אתאי לקמיה דרבא אמר לה לית דחש ^ט לה להא דרבי יהודה דאמר שותפות עובר כוכבים חייבת בבכורה רב מרי בר רחל הויא ליה ההיא חיותא הוה מקנה לאודנייהו לעובר כוכבים ואסר להו בגיזה ועבודה ויהיב להו לכהנים וכלאי חיותא דרב מרי בר רחל וכי מאחר דאסר להו בגיזה ועבודה ויהיב להו לכהנים אמאי מקנה להו לאודנייהו לעובר כוכבים דלמא אתי בהו לידי תקלה אי הכי מאי טעמא כלו חיותא דרב מרי משום דמפקע להו מקדושתיהו והאמר רב יהודה ^ט מותר לאדם להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם התם מקדושת מזבח קא מפקע ליה מקדושת כהן לא

מפקע ליה הכא אפי' מקדושת כהן קא מפקע ליה ואיבעית אימא רב מרי בר רחל ידע לאקנויי קנין גמור וחזי ליה איניש אחרינא ואויל ועביד וסבר רב מרי מילתא הוא דעבד ואתי בה לידי תקלה: **מתני'** כבהנים ולוים פטורין. קא סלקא מק"ו אם פטרו את של ישראל במדבר דין הוא שיפטרו את של עצמן: **גמ'** אינהו ^א הכי אמר רבי יוחנן. כי מדרשא דהאי חייב דקמני חייב לינתו לכהן קאמר אבל למזבח לא קרצ דהאי דאישתני הוי מוס קבוע לשחוט עליו בזמן צככור בעל מוס ששחטו כהן ואוכלו: **כדרב הונא**. דאמר [ע"א] אפי' אוננו ^א פנינא. לקמן בפ' על אלו מומין שוחטין את הצכור (מ:): **הכא נשפטה כו'**. ולהכי אינטריך לר' יוחנן לאשמועינן דמוס הוא: או אסא גדולה. כשל עגל או אחת קטנה כשל אווז: **יש צמינו קדוש צככורה**. ופאפי' הכי הוי מומא ואמאי אינטריך לרבי יוחנן למימרט: (לא משום דסו ^א ליה שרוע. דשרוע האמור צמורה"ז וז' היא שאצרו אחד גדול מצבירו אבל שינוי אחר כגון שצממו ^ט דומה לעז לא שמעינן דמוס הוא הלכך אינטריך לרבי לרבי יוחנן לאשמועינן: **מומין אלו**. שפירשו חכמים צככור: **זין עובדין זין קטועין פוסלין**. בלדס צכהן כל זמן שמוס בו לא יעבוד: **שוה בורעו**. שדומה לצני אדם: **לעולם אימא לך כו'**. ומהכא לא תסתבר משום שרוע: **פרוייהו עזו**. והא דהאי משונה הוא. ואי קשיא אמאי אינטריך לר' יוחנן למימר הא אוקימנא דשינוי הוי מומא תריץ כיון דאיכא למימר נמי דלאו משום שינוי הוא אלא משום שרוע אינטריך לר' יוחנן למימר: **אחי עובדי כוכבים הוו: אסאי' לקמיה דרבא**. למיבעי אי מיחייבא צככורה: **מקנה לאודנייהו לעובד כוכבים**. לאפקועיניהו מצכורה: **ואסר להו לצכורות בגיזה ועבודה צככורים גמורים ויהיב להו לכהנים: וכלאי חיותא**. מתא מקניהו: **לידי סקלא**. שלא יגזו ויעבדו בהן: **אי הכי דלטובה נתכוון אמאי כלאי חיותיה: קודם שיצא**. ועדיין לא נתקדש צככור צרחס תליא קדושתיה דכמיצ"ט כל הצכור אשר יולד ולא הוי כמטיל מוס בקדשים: **מקדושם כהן לא מפקע ליה**. דהוי צככור בעל מוס הניתן לכהן ומייב כהן לנהוג בו קדושה שלא יגזו ויעבדו בו וכשהוא שוחטו אינו שוחטו באיטלין ואינו נמכר באיטלין ואינו נשקל בליטרא כדלקמן (דף לא:). **הכא**. מכי מקני לה לעובד כוכבים דלא חיילא עליה שס קדושה ואע"ג שהוא נוהג בו קדושה הוי כנוהג קדושה צחולין גמורין: **קנין גמור**. ליטול מעות מן העובד כוכבים לעובד כוכבים לא קני אלא בכסף כדאמרין לקמן בפרק שני (דף יג:): **מילתא הוא דעבד**. מילתא בעלמא דציצור ואינו נוטל דמיו: **בתנאי' כהנים ולוים פטורין**. קא סלקא דעתך אפטור חמור קאי: **אס פטור**. לוים צכורי ישראל צמדצב: **דין הוא כו'**. ומשמע דגוף הלויס פטרי חמורי ישראל: **גמ'** ועוד

(א) לקמן טו: (ב) לקמן מ., (ג) לקמן מ., (ד) שם: (ה) שם מו., (ו) ויטעי ז"ק: (ז) ז"ל ליה, (ח) [לקמן לה. נג: תמורה כד:]: (ט) והתמנן רחל כו' וה"ג אמר ריי ז"ק, (ט) לאשמועינן הפי"ד ז"ק, (י) ויקרא כב:, (י) ודברס טון, (י) והכא ז"ק, (ט) דלית ז"ק, (י) ז"ל אפי' בזה דרב יהודה משמע דרי"פ כילד מערימין כו' רש"א ור"ק הניס ואמרי' בפ' כילד מערימין (ס) לא היה מקנה און עובר לעובד כוכבים, דהוי ז"ק, (ט) ויקרא כב' החקק,

תורה אור השלם

- איש איש מן־ע אהרן ויהא יצא־ע און בן־בְּדֻשִׁים לֹא יאכל עד אשר יסָדֵר ויִנְבֵּעַ בְּכָל טָמֵא נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שְׂבִיבַת יָרֵעַ: ויקרא כב' הנהגות הב"ח

(ה) גמ' לעולם אימא לך משום צמינו הוי כלי' וימת שניו נתמק: (ו) (רש"י ד"א לא משום שוה צככור הוה צמור: דומה:

מוסף רש"י

מקצת סימנין. של אמו (לקמן ט:). מומין אלו. המומין צככור, בין קבועין בין עוברין. כל זמן שהן טו, פוסלין. נכתיב לעבודה (לקמן מ:). קודם שיצא לאויר העולם. צככור אינו קדוש עד שקדשנו כחם (לקמן מו:).

רבינו גרשום (המשך)
לא הוי לא מחמת ברייתא ולא מחמת כחישותא אלא משום שינוי ואכתי מהכא שמעינן ליה והדרא קדושיא לזוכתיה: דהו משרי לה אַחַהּא עובדי כוכבים חיותא לפטומא משלה כדי שיהו תצייס של זה: אתאי לקמיה דרבא. ופטרה מבכורה: הויא ליה ההיא חיותא. עדר של בהמות: מקני לה לאודנייהו. דבכורותיו במעי אימין לעובר כוכבים דבתר דגדולו לא מצי מקני (דכזה בהן) כהן דהוצאה מרחם בקדן. ולא לפטרן בבכור הוה מחבטין דהא אפי' הכי הוה אסר ליה בגיזה ובכבודה ויהיב להו לכהנים אלא דאי לא ידע ישראל דבכור הוי ושחוט ליה ואכיל ליה דלא אתי במעי אימן לעובר כוכבים חיותא מ"ט כלאי חיותא משום כו': מותר להטיל מום בבכור. כדי שלא יבא בו לידי תקלה: קודם שיצא לאויר העולם. דבתר שיצא כולו אסור. (א) הם הכי לישראל. דרב מרי: התם. דרב יהודה משום הכי שרי (מש"ה) דלא מפקע ליה אלא מקדושת מזבח: ואי בעי תימא רב מרי נמי מפקע להו מקדושת כהן דשותפות עובר כוכבים פטורה ומשום הכי כלאי חיותא דרב מרי בר רחל ידע לאקנויי קנין גמור לכל אדם אפי' שלא בפניו כגון על ידי בנו ובתו הגדולים דאת להו די וכו' ליה לעובר כוכבים ובייה גמורה דאית לה חלק בגיזה ובניע' לא ידעי' דלא גמרי דינאן ומאן דחזי ליה לרב מרי דמקני לעובר כוכבים

אולי נמי ומקני וסבר דאפי' ע"י בנו ובתו הקטנים יכול לאקנויי ועביד על ידין ונהיג בהו דין דחולין ואתי לידי תקלה ומשום הכי כלאי חיותא דעל ידיה מכשלי אחרינא: הכהנים והלויס פטורים. מפדיון פטרי חמורי מקי"ו אם פטור וכו':

(א) נראה דל"ל ויה"ס נמי דיכול להקטל או לעובד כוכבים ומי"ט כלו חיותא דרב מרי: (ב) אולי ז"ל רב מרי נמי אף דלפקע ליה מקדושת כהן נמי שרי דשותפות עובר כוכבים פטורה וכו':

מסורת הש"ס

(א) לקמן טו: (ב) לקמן מ., (ג) לקמן מ., (ד) שם: (ה) שם מו., (ו) ויטעי ז"ק: (ז) ז"ל ליה, (ח) [לקמן לה. נג: תמורה כד:]: (ט) והתמנן רחל כו' וה"ג אמר ריי ז"ק, (ט) לאשמועינן הפי"ד ז"ק, (י) ויקרא כב:, (י) ודברס טון, (י) והכא ז"ק, (ט) דלית ז"ק, (י) ז"ל אפי' בזה דרב יהודה משמע דרי"פ כילד מערימין כו' רש"א ור"ק הניס ואמרי' בפ' כילד מערימין (ס) לא היה מקנה און עובר לעובד כוכבים, דהוי ז"ק, (ט) ויקרא כב' החקק,

תורה אור השלם

1. איש איש מן־ע אהרן ויהא יצא־ע און בן־בְּדֻשִׁים לֹא יאכל עד אשר יסָדֵר ויִנְבֵּעַ בְּכָל טָמֵא נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שְׂבִיבַת יָרֵעַ: ויקרא כב' הנהגות הב"ח

הנהגות הב"ח

(ה) גמ' לעולם אימא לך משום צמינו הוי כלי' וימת שניו נתמק: (ו) (רש"י ד"א לא משום שוה צככור הוה צמור: דומה:

מוסף רש"י

מקצת סימנין. של אמו (לקמן ט:). מומין אלו. המומין צככור, בין קבועין בין עוברין. כל זמן שהן טו, פוסלין. נכתיב לעבודה (לקמן מ:). קודם שיצא לאויר העולם. צככור אינו קדוש עד שקדשנו כחם (לקמן מו:).

רבינו גרשום (המשך)

לא הוי לא מחמת ברייתא ולא מחמת כחישותא אלא משום שינוי ואכתי מהכא שמעינן ליה והדרא קדושיא לזוכתיה: דהו משרי לה אַחַהּא עובדי כוכבים חיותא לפטומא משלה כדי שיהו תצייס של זה: אתאי לקמיה דרבא. ופטרה מבכורה: הויא ליה ההיא חיותא. עדר של בהמות: מקני לה לאודנייהו. דבכורותיו במעי אימן לעובר כוכבים דבתר דגדולו לא מצי מקני (דכזה בהן) כהן דהוצאה מרחם בקדן. ולא לפטרן בבכור הוה מחבטין דהא אפי' הכי הוה אסר ליה בגיזה ובכבודה ויהיב להו לכהנים אלא דאי לא ידע ישראל דבכור הוי ושחוט ליה ואכיל ליה דלא אתי במעי אימן לעובר כוכבים חיותא מ"ט כלאי חיותא משום כו': מותר להטיל מום בבכור. כדי שלא יבא בו לידי תקלה: קודם שיצא לאויר העולם. דבתר שיצא כולו אסור. (א) הם הכי לישראל. דרב מרי: התם. דרב יהודה משום הכי שרי (מש"ה) דלא מפקע ליה אלא מקדושת מזבח: ואי בעי תימא רב מרי נמי מפקע להו מקדושת כהן דשותפות עובר כוכבים פטורה ומשום הכי כלאי חיותא דרב מרי בר רחל ידע לאקנויי קנין גמור לכל אדם אפי' שלא בפניו כגון על ידי בנו ובתו הגדולים דאת להו די וכו' ליה לעובר כוכבים ובייה גמורה דאית לה חלק בגיזה ובניע' לא ידעי' דלא גמרי דינאן ומאן דחזי ליה לרב מרי דמקני לעובר כוכבים

אולי נמי ומקני וסבר דאפי' ע"י בנו ובתו הקטנים יכול לאקנויי ועביד על ידין ונהיג בהו דין דחולין ואתי לידי תקלה ומשום הכי כלאי חיותא דעל ידיה מכשלי אחרינא: הכהנים והלויס פטורים. מפדיון פטרי חמורי מקי"ו אם פטור וכו':

(א) נראה דל"ל ויה"ס נמי דיכול להקטל או לעובד כוכבים ומי"ט כלו חיותא דרב מרי: (ב) אולי ז"ל רב מרי נמי אף דלפקע ליה מקדושת כהן נמי שרי דשותפות עובר כוכבים פטורה וכו':